

**Stanovisko Evropského výboru regionů – Posílení pravomocí místních a regionálních orgánů
v souvislosti s integrovanými systémy ochrany dětí**

(Stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2024/3670)

Zpravodaj: Peter KAISER (AT/SES), zemský hejtman spolkové země Korutany

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ (VR),

Systémy sociální ochrany zohledňující potřeby dětí jako priorit

1. zdůrazňuje, že plně podporuje doporučení Rady o zavedení evropské záruky pro děti⁽¹⁾ a Strategii EU pro práva dítěte⁽²⁾. Tyto iniciativy mají vedle Úmluvy OSN o právech dítěte⁽³⁾ a cílů udržitelného rozvoje Agendy 2030 nesmírný význam, neboť jejich cílem je aktivně zapojit členské státy i místní a regionální orgány do boje proti dětské chudobě a posílit práva dítěte, a podpořit tak větší spravedlnost a inkluzivnost v rámci EU. Podle Úmluvy OSN o právech dítěte „se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“;
2. v očekávání připravovaného doporučení Evropské komise o integrovaných systémech ochrany dětí⁽⁴⁾, které bylo označeno za prioritní iniciativu pracovního programu Evropské komise na rok 2024, zdůrazňuje, že vysokou prioritou by měly být systémy sociální ochrany, které zohledňují potřeby dětí. Tato ochranná opatření by při důsledném dodržování zásady subsidiarity měla odpovídat konkrétním podmínkám, měla by být zaměřena na potřeby dětí a uplatňována na nejvhodnější úrovni správy, aby umožňovala co nejsnazší spolupráci a koordinaci mezi místními, regionálními, celostátními i unijními orgány s cílem vytvořit integrované systémy ochrany dětí, které budou v celé Evropské unii účinně chránit dobré životní podmínky dětí ve smyslu článku 24 Listiny základních práv Evropské unie, a to s ohledem jak na předcházení násilí, tak na ochranu před chudobou, zranitelností a sociálním vyloučením;
3. zdůrazňuje souvislost mezi ochranou dětí a chudobou, neboť chudoba a sociální vyloučení mohou zvýšit zranitelnost dětí vůči násilí. S ohledem na zranitelnost dětí a dětskou práci, která bývá důsledkem chudoby, by měly být posíleny cíle Úmluvy MOP o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce. Stres, chybějící prostředky a omezený přístup k podpůrným službám v podmínkách chudoby mohou zvyšovat rizika násilí páchaného na dětech. Řešení těchto vzájemně souvisejících otázek vyžaduje komplexní strategii, které ochranu dětí spojují s bojem proti chudobě;
4. zdůrazňuje zásadní význam uplatňování práv dítěte pro dosažení cíle udržitelného rozvoje č. 16, aby žádné dítě nezůstalo opomenuto a aby děti, které jsou v důsledku své zranitelnosti obzvláště ohrožené chudobou, násilím a sociálním vyloučením, byly v rámci provádění cílů udržitelného rozvoje Agendy 2030 považovány za zvláštní priorit;
5. zdůrazňuje, že je třeba rozvíjet příkladné přístupy, které povedou k většímu úsilí o ochranu dětí a umožní dětem lepší přístup k službám, které jsou pro jejich život nezbytné. V této souvislosti jednoznačně podporuje zapojení místních a regionálních orgánů do iniciativ zaměřených na zvyšování povědomí a výměnu osvědčených postupů v celé Unii;

⁽¹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/cs/pdf>

⁽²⁾ COM(2021) 142 final ze dne 24. března 2021.

⁽³⁾ Úmluva OSN o právech dítěte.

⁽⁴⁾ Na základě článku 292 Smlouvy o fungování Evropské unie.

6. naléhavě vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že Strategie EU pro práva dítěte získá nezbytnou a řádnou finanční podporu odpovídající zásadnímu významu ochrany dětí. Tento finanční závazek má klíčový význam pro zajištění spolehlivých služeb ochrany dětí, které umožní předcházet jejich hospodářské zranitelnosti a chránit je před zneužíváním a násilím;

7. s obecným odvoláním na udržitelné cíle udržitelného rozvoje Agendy 2030 zdůrazňuje, že ochrana dětí se překrývá s různými tematickými oblastmi, jako jsou zdraví, včetně zdraví duševního, chudoba, rovné příležitosti, nediskriminace, gender, vzdělávání a spravedlnost, a že pro komplexní řešení těchto vzájemně se prolínajících otázek má zásadní význam holistický přístup;

8. zdůrazňuje, že potřeby dětí musí být náležitě zohledněny i v rámci evropského semestru, aby byla zajištěna komplexní, spravedlivá a do budoucna zaměřená politika na ochranu zájmů dítěte, která bude přínosná pro současné i budoucí generace. V zájmu příspěvku k uskutečnění cíle prosperity a budoucnosti Evropské unie jako celku je třeba uvítat, že bylo do procesu evropského semestru začleněno odstranění dětské chudoby a dětské práce;

9. v souladu s Haagskou úmluvou o ochraně dětí^(*) a s cílem udržitelného rozvoje č. 16 naléhavě žádá zajištění víceúrovňové koordinace, která umožní místním a regionálním orgánům, ale i donucovacím orgánům, zdravotnictví a vzdělávacím a sociálním službám spolupracovat takovým způsobem, aby byly schopny účinně reagovat na potřeby v oblasti ochrany dětí. VR v této souvislosti vyzývá k vytvoření systémů sběru a monitorování údajů, a to i na regionální úrovni a na jakékoli jiné úrovni odpovědné za ochranu dětí, aby bylo možné sledovat pokrok, rozpoznávat trendy a účinným způsobem přidělovat zdroje;

10. zdůrazňuje, že s ohledem na cíl udržitelného rozvoje č. 5 by nedílnou součástí politiky ochrany dětí měly být genderové otázky, přičemž hlavní pozornost by měla být věnována ochraně dívek před genderově podmíněným násilím, což zahrnuje například obchodování s lidmi, náboženské násilí a sexuální vykořisťování či praktiky, mezi něž patří dětské a nucené sňatky nebo mrzačení pohlavních orgánů. Dále by měly být prosazovány politiky zohledňující genderové aspekty prostřednictvím vymahatelných právních předpisů, které podporují tuto rovnost a sebeurčení všech žen a dívek;

11. zvláště pak poukazuje na konkrétní potřeby a výzvy horizontální povahy, jaké představují děti se zdravotním postižením nebo migranti, a tedy na potřebu integračních podpůrných opatření týkajících se například (fyzické) dostupnosti, jazykových bariér a vážných důsledků traumat, jimiž děti mohou trpět;

12. uznává, že je důležité zvyšovat informovanosti odborníků i dobrovolníků, kteří s dětmi v různých oblastech pracují (sociální služby, právní systémy, vzdělávání, sport, volný čas), s cílem předcházet zneužívání, škodám a dalším obětem a podporovat osvědčené postupy, a přispět tak ke zvýšení inkluzivnosti a bezpečnosti měst a regionů pro děti ve smyslu cíle udržitelného rozvoje č. 11;

Úloha místních a regionálních orgánů v oblasti ochrany dětí

13. zdůrazňuje, že systémy pro zajištění dobrých životních podmínek a ochrany dětí jsou nejúčinnější na místní a regionální úrovni, přičemž musejí zahrnovat sociální služby, zdravotnická zařízení, školy a komunitní organizace;

14. uznává zásadní úlohu místních a regionálních orgánů při ochraně znevýhodněných dětí před násilím v jejich komunitách a zdůrazňuje význam opatření na komunitní úrovni pro ochranu dětí a prosazování kultury nulové tolerance vůči násilí páchanému na dětech. Vybere si k pravidelnému průzkumu a analýze potřeb, jež umožní určit konkrétní zranitelná místa a rizika, jimž jsou znevýhodněné děti v dané komunitě vystaveny, a odpovídajícím způsobem přizpůsobit opatření;

(*) Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (Úř. věst. L 151, 11.6.2008, s. 39).

15. podporuje zřizování místních kontaktních míst na pomoc dětem, kde bude možné v přístupném a důvěrném prostředí oznámit zneužívání a vyhledat pomoc; doporučuje rovněž využívat mobilní informační týmy schopné posoudit rizika z hlediska ochrany dětí a potřebným rodinám poskytnout podporu;

16. zdůrazňuje nezbytnost komplexního přístupu při úzké spolupráci příslušných zúčastněných stran pracujících s dětmi, např. v oblastech vzdělávání a odborné přípravy, zdraví, sociálních služeb, justičních systémů, vymáhání práva, sportu a volného času, s místními a regionálními orgány, které podporují dialog s komunitami s cílem zlepšit ochranu práv dětí. Podporuje rovněž místní a regionální informační kampaně financované z prostředků EU, které usilují o zvyšování povědomí o integrovaném systému ochrany dětí zaměřeného na prevenci násilí a hospodářské zranitelnosti dětí, což přináší prospěch jak společnosti, tak dětem obecně;

17. vyzývá příslušné orgány členských států, aby zřídily účinné a přístupné služby na ochranu dětí a mládeže s důrazem na bezpečné a inkluzivní prostředí, preventivní opatření, včasné zásahy a podporu zranitelných rodin. Doporučuje proto, aby v rámci komunit byly vytvářeny bezpečné prostory, které dětem vystaveným násilí nebo zneužívání poskytnou útočiště a podporu;

18. zdůrazňuje, že je důležité, aby místní a regionální orgány poskytovaly zdroje na podporu pozitivních vzdělávacích postupů a aktivně se do takto zaměřených iniciativ zapojovaly, přičemž podporovány by měly být zejména nenásilné formy disciplíny a prevence škodlivého chování. Vyzývá k vytváření podmínek, které usnadní vznikání podpůrných rodičovských skupin, kde se rodiče a pečující osoby budou moci seznámit s hlavními zásadami pozitivní disciplíny a zvládnání stresu;

19. zdůrazňuje úlohu místních a regionálních orgánů při vymezování a zlepšování strategií zaměřených na podporu spolupráce mezi orgány působícími v oblasti ochrany mládeže, donucovacími orgány a mediálními organizacemi s cílem účinně jednat v případech pohřešovaných dětí, včetně situací, kdy děti nejsou v systému viditelné z různých důvodů, jako je strach z násilí, pronásledování nebo nelegální imigrace;

20. zdůrazňuje, že v této souvislosti je úkolem místních a regionálních orgánů pomáhat školám spadajícím do jejich působnosti provádět komplexní opatření na ochranu dětí, která by měla zahrnovat i přísná opatření proti šikaně online i offline s cílem zajistit bezpečné vzdělávací prostředí pro všechny studenty. Zdůrazňuje zejména, že musí být zajištěny dostupné a inkluzivní služby na podporu dětí, které mají psychické problémy. Za tímto účelem podtrhuje význam celostátních nebo – dle příslušných pravomocí – regionálních školních programů, které informují děti o jejich právech, osobní bezpečnosti a ohlašování zneužívání, a zároveň školí pedagogy, aby dokázali rozpoznat náznaky zneužívání;

21. opětovně vyzývá k tomu, aby byly v zájmu účinného provádění integrovaných systémů ochrany dětí v maximální míře ⁽⁶⁾ využívány všechny dostupné zdroje, jako je ESF+, Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond evropské pomoci nejchudším osobám, Azylový, migrační a integrační fond, InvestEU, ReactEU, Fond pro oživení a odolnost (RRF) a Erasmus+. Připomíná, že všechny členské státy by měly uvolnit nejméně 5 % svých finančních prostředků z ESF+ na cílená opatření a strukturální reformy pro boj proti dětské chudobě, přičemž uvedená prahová hodnota představuje pouhé minimum, a členské státy by proto měly být vybízeny k tomu, aby na boj proti dětské chudobě vynakládaly větší část prostředků ESF+. Zdůrazňuje rovněž, že podle nařízení o ESF+ musí podíl financování určeného na podporu nejchudších osob činit 90 %, což by mělo usnadnit využívání tohoto zdroje k financování rozvoje integrovaných systémů ochrany dětí, které spadají do této kategorie;

⁽⁶⁾ Zpráva o snižování nerovností a podpoře sociálního začleňování dětí a jejich rodin v době krize | A9-0360/2023 | Evropský parlament (europa.eu).

Bezpečné prostředí pro děti

22. zdůrazňuje, že je důležité zamezit násilí páchanému na dětech ve všech jeho formách, včetně fyzického a duševního, a to jak ve fyzických prostorách (jako je rodina, škola, sportoviště a volnočasová zařízení), tak v digitálním světě (včetně kybernetické šikany, zneužívání dětí na internetu a dalších nových digitálních rizik spojených s umělou inteligencí a virtuálními světy), a vypracovat preventivní přístupy založené na dobrém zacházení a vytváření prostředí, v němž budou děti a dospívající chráněni ve všech oblastech, v nichž se rozvíjí jejich život. VR zdůrazňuje, že dospívající jsou obzvláště zranitelní vůči některým konkrétním formám násilí;
23. vyzývá Evropskou komisi, aby posílila své mechanismy přímého financování a zjednodušila postupy s cílem usnadnit místním orgánům přístup k evropským finančním prostředkům v zájmu podpory rychlejších a cílenějších opatření v boji proti dětské chudobě;
24. zdůrazňuje, že je třeba, aby systémy soudnictví byly vstřícné k dětem a uplatňovaly inkluzivní postupy, a umožnily tak zajistit právo dětí na slyšení ve všech záležitostech, které se jich týkají, v případě potřeby s přístupem k právní pomoci, včetně bezplatné a účinné právní pomoci (mj. právního poradenství a zastoupení), bezplatných tlumočnických a překladatelských služeb a podpory;
25. vyzývá orgány a veřejné subjekty odpovědné za ochranu dětí, aby děti pečlivě sledovaly a byly připraveny předcházet jejich násilnému chování a pomáhat při opětovném začleňování mladých pachatelů. VR zdůrazňuje, že před přijetím rozhodnutí o dohledu musí být posouzen nejlepší zájem dítěte. Opatření přijatá v zájmu předcházení násilnému chování dětí by se měla zakládat na důkazech;
26. zdůrazňuje, že je důležité, aby děti, které se staly oběťmi násilí, měly kvůli svému zotavení snadný přístup k sociálním službám a službám v oblasti duševního zdraví;
27. uznává požadavek platformy pro účast dětí⁽⁷⁾, že děti se ve školních zařízeních musí cítit bezpečněji. Kromě opatření ve školách je nutno posílit i opatření pro zajištění bezpečnosti hřišť, parků a pouličního osvětlení a dospělým i dětem poskytovat více informací a školení o bezpečném chování na internetu;
28. s odkazem na Strategii EU pro práva dítěte žádá příslušné orgány členských států, aby zavedly opatření na ochranu dětí a dospívajících v digitálním prostředí, která se zaměří na různé aspekty, mimo jiné omezení přístupu k nevhodnému obsahu, dohled nad algoritmy a systémy automatického zpracování údajů, prevenci prováděnou v zájmu bezpečného a odpovědného používání, zaručení designu digitálních produktů a služeb přiměřeného věku či vzdělávání k odpovědnému digitálnímu občanství;

Účast a posílení postavení dětí

29. opakuje s odkazem na Strategii EU pro práva dítěte, že je důležité dětem umožnit účast na rozhodování, které má dopad na jejich život, a vyzývá členské státy a regiony, aby posílily účast dětí na všech úrovních a uvolnily na tyto účely odpovídající zdroje. Vítá v tomto ohledu platformu EU pro účast dětí jako osvědčený postup, který umožňuje naslouchat dětem a posílit jejich účast, a jako konkrétní opatření přijaté v návaznosti na doporučení Konference o budoucnosti Evropy týkající se účasti občanů. Vítá, že se ve strategii Evropské unie pro mládež na období let 2019-2027⁽⁸⁾ klade důraz na důležitost zajištění kontinuální podpory účasti dětí i mládeže a že se stejný požadavek objevuje i ve sdělení o Evropském roce mládeže 2022⁽⁹⁾;
30. vyzývá Evropskou unii, zejména Evropskou komisi, aby posílila dostupné finanční nástroje podporující místní a regionální orgány v jejich přístupu k nezletilým osobám bez doprovodu, a to vzhledem k výraznému nárůstu počtu těchto osob na jejich území, a aby harmonizovala evropské právní předpisy týkající se jejich ochrany a péče o ně;

⁽⁷⁾ Viz Feeling Safe | EU Child Participation (europa.eu).

⁽⁸⁾ Usnesení Rady Evropské unie a zástupců vlád členských států, zasedajících v Radě, o rámci evropské spolupráce v oblasti mládeže: strategie Evropské unie pro mládež na období let 2019–2027 (Úř. věst. C 456, 18.12.2018, s. 1).

⁽⁹⁾ COM(2024) 1 final, 10. ledna 2024.

31. zdůrazňuje požadavek, který je jedním z nejdůležitějších výsledků konzultací s dětmi v rámci platformy EU pro účast dětí, že děti mají být zapojovány do procesů, ve kterých se rozhoduje o zajištění jejich bezpečnosti doma, ve školách, v místních oblastech nebo ve zdravotnických zařízeních. Vyzývá k inkluzivnímu přístupu, který posílí účast dětí a mladých lidí na rozhodovacích procesech, které se jich dotýkají, přičemž je třeba dbát na rozmanitost jejich zastoupení, ať už z hlediska věku, pohlaví, etnického původu, nebo zdravotního postižení, a na zajištění toho, aby jejich hlasy byly vyslyšeny a zohledňovány;
32. poukazuje i na další důležitý výsledek konzultace s dětmi, že je třeba vytvořit a udržovat širokou škálu přímých kanálů pro komunikaci a zpětnou vazbu, které budou sloužit dětem a které by měly být považovány za klíčovou součást integrovaných systémů jejich ochrany;
33. připomíná, že veškerá relevantní politická opatření i opatření na místní, regionální, celostátní a mezinárodní úrovni by se měla řídit nejlepším zájmem dítěte, aby bylo zajištěno dodržování mezinárodních norem a norem EU v oblasti práv dítěte a soudržnost politické činnosti zaměřené na ochranu dítěte na všech úrovních;
34. zdůrazňuje význam dlouhodobého přístupu k zajištění ochrany dětí, a to prostřednictvím opatření a politik, které podporují stabilitu a kontinuitu služeb pro děti. Vybízí členské státy a – dle příslušných pravomocí – regionální a místní orgány, aby pravidelně přezkoumávaly své postupy a politiky v oblasti ochrany dětí s přihlédnutím k evropským doporučením a mezinárodním osvědčeným postupům a s cílem neustále zlepšovat svou reakci na potřeby dětí a rodin.

V Bruselu dne 18. dubna 2024.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Vasco ALVES CORDEIRO